

UDK: 37.091.39:81`36:34

Zulfiya PO'LATOVA,
O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi dotsenti v.b.,(PhD)
E-mail: zulfiya-pulatova79@mail.ru

TIQXMMI" MTU dotsenti, p.f.b.f.d.(DSc) G.S.Sobirova taqrizi asosida

ANALYSIS AND RESULTS OF STUDENTS' ASSESSMENT IN TEACHING ENGLISH OF NON-LINGUISTIC EDUCATION

Annotation

The most important factor is that the fair implementation of pedagogical skills and assessment competence determine the effectiveness of the learner's activity. Thus, the skill of the educator is reflected in the qualifications and acquired knowledge of the future specialists. And the assessment of the skill requires from the teacher not only impartiality, but also a huge competence. Assessment of students, confident that they are mastering, in-depth study of their future professional activities, stimulation of their comprehensive knowledge, also requires a fairly large pedagogical competence. This article provides the analysis and results of the assessment of students in English. It is briefly described about the developed intensifying model of training and assessment of writing skill in foreign language education in an integrated form.

Key words: Pedagogical competence, pedagogical skills, inductive, receptive, reproductive, writing skill, assessment.

АНАЛИЗ И РЕЗУЛЬТАТЫ ОЦЕНИВАНИЕ ПИСЬМО ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

Эффективность деятельности педагога, является справедливая реализация педагогических навыков и оценочной компетентности. Мастерство педагога отражается на квалификации и приобретенных знаниях подготовленных специалистов. А оценка знаний, полученных учащимися, требует от преподавателя не только беспристрастности, но и огромной компетентности. Оценка студентов требует довольно большой педагогической компетентности. Данная статья дает представление об анализе и результатах оценки контрольной работы студентов по английскому языку. Кратко рассказывается о разработанной интенсифицирующей модели обучения и оценки сформировавшихся навыков в иноязычном образовании в интегрированной форме.

Ключевые слова: Педагогическая компетентность, педагогические навыки, индуктивный, рецептивный, репродуктивный, навыки письма, оценка.

NOFILOLOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARINING INGLIZ TILIDA YOZUVNI BAHOLASH TAHLILI VA NATIJALARI

Annotatsiya

Pedagogning faoliyat samaradorligini belgilab beruvchi eng muhim omil bu uning pedagogik mahorati va baholash kompetensiyasining odilona amalga oshirilishi ekanligini aslo unutmasligimiz lozim. Zero, pedagogning mahorati tayyorlanadigan mutaxassislarning malakasi va olgan bilimlarida aks etadi. Talabalarining o'zlashtirishi, bo'lajak professional faoliyatini chuqur o'rganayotganligiga amin bo'lgan holda baholash, ularning har tomonlama bilim olishlarini rag'batlantirish muhimdir. Ushbu maqolada talabalarining ingliz tilida nazorat ishlarini baholash tahlili va natijalari haqida fikr yuritiladi. Xorijiy til ta'limida belgilangan ko'nikmalarni integrativ shaklda o'qitish va baholashning ishlab chiqilgan intensifikatsiyalashgan modeli haqida qisqacha bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, pedagogik kompetentia, pedagogik mahorat, produktiv, receptiv, reproduktiv, ёзув малакаси, баҳолаш, нозорат.

Kirish. Davlatimiz rahbari tomonidan 2022-yil 20-dekabrda "O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi"da 2023-yildagi ustuvor yo'nalishlarga to'xtalib o'tildi. Ikkinchi yo'nalish haqida so'z ochib, quyidagi fikrni keltirib o'tdi. "Birinch navbatda, e'tiborni Yangi O'zbekiston uchun eng katta investitsiya bo'lgan ta'limni qo'llab-quvvatlashga qaratamiz. "Najot – ta'limda, najot – tarbiyada, najot – bilimda. Chunki, barcha ezgu maqsadlarga bilim va tarbiya tufayli erishiladi". Maqola mavzusining dolzarbligi va ilmiy ahamiyati haqida fikr yuritganimizda, mamlakatimizda ta'lim tizimining modernizatsiyalashuvi, professional ta'limning birmuncha yaxshilanishi, kelajak mutaxassislarni tayyorlash uchun olib borilgan islohotlar davlat siyosatining milliy ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanganligini qayd etishimiz lozim. Shu munosabat bilan

ta'limning bugungi kun paradigmasi birinchi o'ringa shaxsiy sifatleri yuqori bo'lgan, professionalligi juda yuqori, pedagogik texnologiyalarni chuqur o'zlashtirgan, zamonaviy ta'lim tizimining barcha jabhalaridan xabardor bo'lgan o'qituvchilarni tayyorlashni birinchi o'ringa qo'yimoqda. O'qituvchilarning talabalar o'zlashtirishi, bilim olishini baholashlari bilan bog'liq professional kompetensiyalarini ularda professional faoliyatda o'z qadriyatlarini tizimini yaratish yo'li bilan shakllantirish lozim.

Tadqiqot metodologiyasi. Pedagogik mahorat – pedagogning o'qitish jarayonini tashkiliy, metodik, ruhiy va subyektiv jihatdan o'ta mohirlik, ustalik bilan tashkil etish hamda boshqarish qobiliyati va malakasiga egaligi. "Pedagogik mahorat" tushunchasi o'tgan XX asrning 80-90-yillarida ilmiy-pedagogik jihatdan asoslanib, O'zbekiston OTMLarida mustaqil fan sifatida o'qitila boshlagan. Pedagogik

mahorat - o'qituvchining shaxsiy (bolajonligi, xayrixohligi, insonparvarligi, mehribonligi va h.k.) va kasbiy (bilimdonligi, zukkoligi, fidoyiligi, ijodkorligi, qobiliyati va hokazo.) fazilatlarini belgilovchi xususiyat bo'lib, o'qituvchining ta'lim-tarbiyaviy faoliyatida yuqori darajaga erishishini, kasbiy mahoratini doimiy takomillashtirib borish imkoniyatini ta'minlovchi faoliyatdir. U o'z fanini mukammal bilgan, pedagogik-psixologik va metodik tayyorgarlikka ega bo'lgan, o'quvchilarni o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirishning optimal yo'llarini izlab topish uchun, amaliy faoliyat olib boruvchi har bir o'qituvchining kasbiy faoliyatida namoyon bo'ladi [1].

O'qish sifati ustidan nazorat o'quv rejalari, dasturlar va alohida kurslarning mazmunini baholashni, shuningdek, ularni amalga oshirish hamda muntazam takomillashuvi monitoringini amalga oshirishni taqozo etadi. U ichki nazorat, tashqi audit, ekspertizaga ish beruvchilarni jalb qilish va talabalar fikrini hisobga olishni o'z ichiga oladi.

Pedagogning o'z oldidagi vazifalari, talabalar bilimini yuksaltirish va ularni baholash borasidagi ishlar ijrosini yuqori darajada ta'minlay olishi, ish sifatining yuksakligi; pedagogning ta'lim bilan bog'liq har qanday vaziyatda ham maqsadga muvofiq va pedagogik prinsiplarga mos ravishda harakat qilishi; talabalarning bilim olishlari, tarbiyasi, mustaqil ishlay olishida katta natijalarga erisha olishi; ularda mustaqil tarzda fikrlash va ishlay olish, bilim olish, ilmiy tadqiqotlarni o'zlaricha tashkil qila olishlari bilan bog'liq ko'nikmalarni rivojlantirish kabilarda namoyon bo'ladi [2]. Shuningdek, mazmunan ichki tomondan qaraydigan bo'lsak, pedagogik mahorat bu – pedagogik vazifalarning bajarilishini ta'minlaydigan bilimlar, ko'nikmalar, psixik jarayonlar va shaxsiy xususiyatlarning amal qilish tizimidir. Shu munosabat bilan, aytishimiz mumkinki, pedagogik kompetensiya – o'qituvchiga mustaqil tarzda o'zining shaxsiy xususiyatlarini namoyon qila olish, imkoniyatlarini ko'rsata bilish, ijodiy jihatdan malakali tarzda pedagogik faoliyat bilan shug'ullana olish imkoniyatlaridir.

Oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritadigan pedagoglar uchun zarur bo'lgan bilimlarni ikki guruhga bo'lish mumkin.

Ulardan biriga quyidagilarni kiritish mumkin:

1. Mafkuraviy va nazariy bilimlar.
2. O'zining kasbi va predmetiga doir bilimlar:

1-jadval :

Nazorat ishlari va ularni baholash taqsimoti.

OTM va fan nomi	Nazorat turlari (100 ballik)					
	joriy	oraliq			yakuniy	
Toshkent davlat yuridik universiteti Yuristlar uchun ingliz tili fani	mavjud emas	40 b			60 b	
		Gapirish+Tinglash 10	O'qish 15	YOZUV 15	Lug'at+Grammatika 20	O'qish YOZUV 40(2 ta vazifa)
Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti, "Xalqaro huquq" fakulteti Asosiy chet tili fani	40 b	20 b			40 b	
	Barcha nutq faoliyat turlari	Tinglash + O'qish 10		YOZUV 10	Gapirish 15	O'qish 10 YOZUV 15
Qoraqalpoq davlat universiteti, Tarix va huquq fakulteti Ingliz tili fani	mavjud emas	50 b			50 b	
		Gapirish O'qish Tinglash Lug'at			Gapirish O'qish Tinglash Lug'at	

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, Toshkent davlat yuridik universitetida "Yuristlar uchun ingliz tili" fani va Qoraqalpoq davlat universitetidagi "Ingliz tili" fani doirasida joriy nazorat uchun ball taqsimlanmagan. Ammo Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetining "Asosiy chet tili" fani ball taqsimotida joriy nazorat 40 ballni tashkil etadi va bunda barcha nutq faoliyati turlari baholanadi. Oraliq nazorat ballar taqsimotiga nazar soladigan bo'lsak, Toshkent davlat yuridik universitetida yozuv ko'nikmasiga 15 ball hamda Jahon iqtisodiyoti va diplomatiyasi universitetida 10 ballni tashkil qiladi. Ko'p hollarda asosiy hamda hal qiluvchi rol bajaruvchi

- psixologik bilimlar (talabalarda ruhiy jarayonlarni, shaxsiy sifatlarini, ijtimoiy-psixologik holatlarni, talabalar va pedagoglar faoliyatining psixologik xususiyatlarini shakllantirishning mohiyati va shartiga asoslangan bilimlar);

- pedagogik bilimlar (talabalar tarbiyasi va o'qishining maqsadlari, qonun va qonuniyatlari, tamoyillari, metodlarini qamrab oladigan, o'z predmeti bo'yicha o'qituvchining metodikasi to'g'risidagi bilimlar).

AQSH, Yaponiya, Koreya Respublikasi, Isroil kabi davlatlarning zamonaviy ta'lim tizimida yuz berayotgan yutuqlari va jarayonlari sifatida ta'kidlash lozimki, fundamental ilmiy tayyorgarlik, boy ichki madaniyat, yuqori darajadagi pedagogik malakaga ega bo'lish, butun bir ijtimoiy faol pedagogik jamoaning shakllantirilishi kabi omillar muhimdir. Bu omil o'qituvchilarga qo'yilayotgan universal talablarda, ta'lim xizmatlarining sifati tobora oshib borishida, bilimlardan foydalanishning shaffofligida hamda ularning ta'lim jarayonining yuqori darajasi va doimiy rivojlanib borishiga ta'sir ko'rsatadigan holatlarning doimiy monitoringida namoyon bo'lmoqda [3].

O'qituvchilarning baholash kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish bilan bog'liq ilmiy adabiyotlarni o'rganish va tahlil qilish asosida shunday xulosalarni qo'lga kiritish mumkinki, o'qituvchilarning professional kompetensiyasining umumiy fenomenologiyasi katta miqdordagi psixologik va pedagogik tadqiqotlarda o'z aksini topgan bo'lishiga qaramay, bu boradagi zamonaviy fanlarda pedagoglarning professional kompetensiyasi hanuzgacha doimiy va chuqur tadqiqotlarga muhtoj. Haqiqatda, ko'plab olimlar o'qituvchilarning professional kompetensiyasini «ta'lim faoliyatini amalga oshirishga nisbatan nazariyaning va amaliyotning birligi hamda o'qituvchining professionalizmini xarakterlovchi omil sifatida qaraydilar» [4].

Tahlil va natijalar. Tadqiqot ishimizning maqsadi modulli tizimda yuridik yo'nalish talabalariga ingliz tilini o'qitishda ularning yozuv malakasini baholash xususiyatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqotimiz davomida tajriba-sinov maydonlarida talabalarga ingliz tilini o'qitish bo'yicha joriy dastur, o'quv materiallari hamda metodik ishlanmalar tahlil qilindi.

Bakalavr bosqichida yuridik yo'nalish talabalariga ingliz tili o'qitishda nazorat ishlari va ularni baholash quyidagicha taqsimlangan (1-jadvalga qarang):

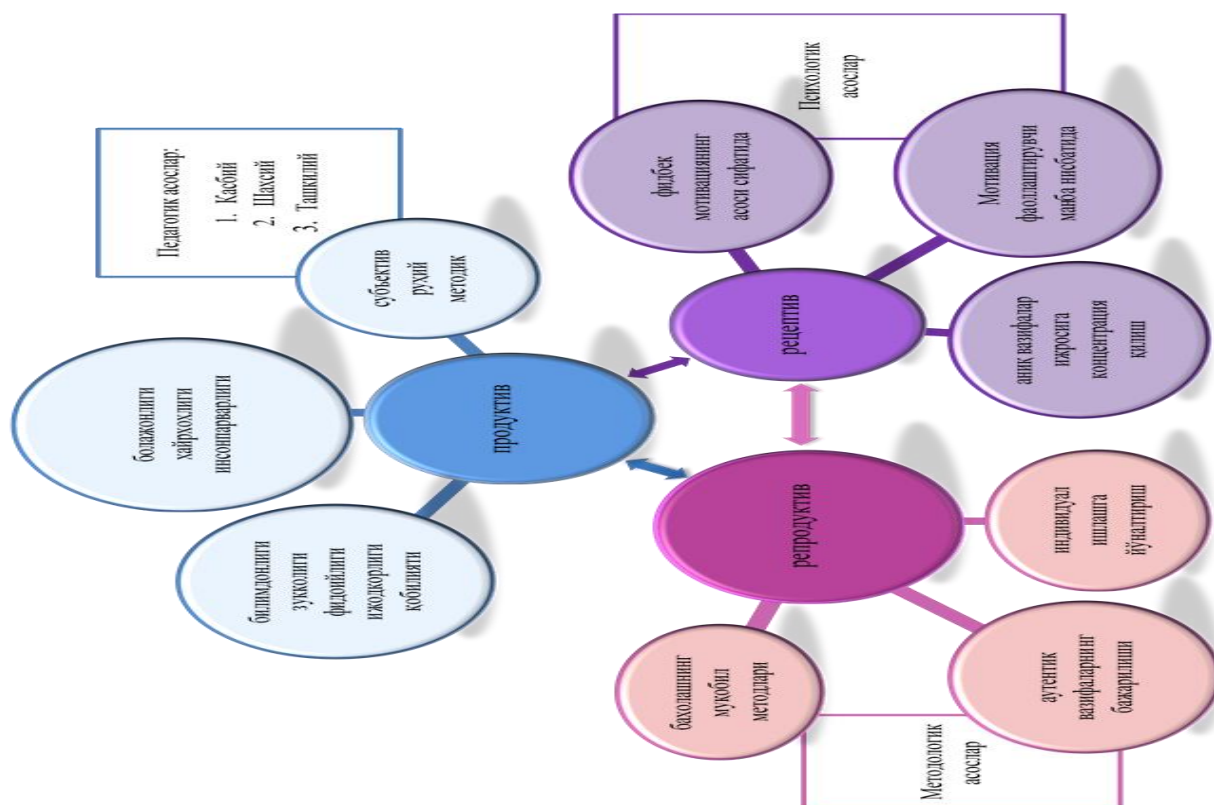
nazoratning yakuniy imtihonida tajriba-sinov maydonlari o'rtasidagi katta tafovutning guvohi bo'lishimiz mumkin. Birgina Toshkent davlat yuridik universiteti yakuniy nazorat imtihoni o'z ichiga 60 ballni qamrab olsa, shundan aksariyat qismi, ya'ni 40 ball yozuv malakasini baholashni ko'zda tutadi. Ta'kidlash joizki, bu yerda yozuvning uch xil janri: tasviri (descriptive), hikoyaviy (narrative) va analitik (analytical) turlari baholanadi va har biriga 20 balldan taqsimlangan. Shunisi e'tiborliki, Qoraqalpoq davlat universiteti joriy, oraliq va yakuniy nazorat turlarida yozuv malakasini baholash ko'zda tutilmagan.

Tajriba-sinov maydonlaridan Toshkent davlat yuridik universiteti ingliz tilini o'qitishda yozuv malakasini baholash umumiy miqdorining deyarli yarmini ko'zda tutsa, Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti, "Xalqaro huquq" fakulteti esa ushbu miqdorning atigi 25 foizini tashkil qiladi.

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan belgilangan tajriba-sinov maydonlarida o'rganilayotgan muammo bo'yicha umumiy ma'lumotga ega bo'lish maqsadida, tashxis va bashorat qilish (prognostik) bosqichi tashkil etildi. Undan maqsad pedagogik diagnostika obyektlarida muammo darajasini aniqlash va uning asosida tajriba-sinov ilmiy farazi, maqsad hamda vazifalarini aniqlash va metodik ta'minotning mavzularini shakllantirish bo'ldi.

Umuman olganda, mazkur yo'nalishda chuqur tadqiqotlar olib borish, talabalar bilan bir qatorda, pedagog kadrlarni ham tayyorlash va qayta tayyorlashning inson muvaffaqiyatlarini ta'minlashga xizmat qiladigan asosiy va

maxsus umumkompetensiyaviy xususiyatlarini ishlab chiqish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir. Zero, biz tomonimizdan ta'kidlab o'tilgan va maxsus kompetensiyalar professional faoliyatning aniq predmetli va mazmunli sohalarini o'zida aks ettiradi. Shundan kelib chiqib aytadigan bo'lsak, «pedagogik kompetentlik» pedagogika kategoriyasiga kiradi va pedagog-o'qituvchilarda muvaffaqiyatga erishish uchun bilimlarga ega bo'lishni, amaliyot uchun ularning mohiyatini tushunishni, professional vazifalarni yechish algoritmi ega bo'lishni, operatsion ko'nikmalar jamlanmasini hamda ijodiy (kreativ) faoliyat yuritish layoqatini aks ettiradi. Ba'zan esa, pedagogik kompetensiyalar o'qituvchining professionalizmi bilan ham tenglashtiriladi, qiyoslanadi va bu, o'z navbatida, ushbu tushuncha o'quv faoliyatida sodir bo'ladigan fiziologik, ruhiy va shaxsiy o'zgarishlarni aks ettiradigan xarakteristikalar majmuini qamrab oladi (1-rasmga qarang):

1-rasm. Pedagogik, psixologik va metodologik asoslarning intensivlashtirilgan strategiyasi.

Xulosa. O'qituvchilarning talabalar ta'lim sifatini baholash kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishning asosiy vazifalari shundan iboratki, kasbiy va hayot tajribalaridan kelib chiqqan holda o'qituvchi-pedagog o'z muammolarini hal qilish, talabalarni o'qitish va bilimlarini oshirishning professional vazifalarini yecha bilish, talabalarining bilimlarini baholashning nostandart uslublarini o'ylab topish va kreativlik asosida joriy qilish kabilarni o'z ichiga oladi. Asosiy xususiyatlari sifatida esa, avvalo, xolislik, topqirlik, individuallik, malakalilik, professionallik va tajribaga egalik kabilarni keltirish mumkin.

ADABIYOTLAR

1. https://ziyouz.com/books/kollej_va_otm_darsliklari/pedagogika/Pedagogik%20mahorat%20 (Xoliqov A.)
2. Aisner L.Yu. Effective ways of learning a foreign language / Aisner L.Yu., Agapova T.V. // Материалы XIV международной научно-практической конференции: Наука и образование: опыт, проблемы, перспективы развития. – 2012. – С. 151-152.
3. Zimnya I.A. Key competences as the effective-target basis of competence approach in education. / Zimnya I.A., M., 2004.
4. Overko N. Professional competence and pedagogical skills of teacher at vocational school. <https://gisap.eu/ru/node/32517>
5. Coombe Ch. (2013). A practical guide to evaluating English language learners. University of Michigan Press.
6. European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS)., (1989). https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/european-credit-transfer-and-accumulation-system-ects_en
7. Galskova N.D. (2000). Modern methods of teaching foreign languages. Moscow: ARKTI-Gloss.
8. Giraldo F. (2014). The impact of the professional development program on the performance of English teachers in the classroom. PROFILE issues of professional development of teachers. No. 16(1), 63-76.

9. Gokyaeva T.G. (2005). Didactic conditions for the formation of the main types of reading and understanding of authentic texts among students of non-linguistic specialties (based on the material of the English language): autoref. dis. Candidate of Pedagogical Science. Maykop.
10. Matkarimova A.I., Toshtemirov E.N.(2017). Assessment in teaching a foreign language. Young scientist. (pp. 432-434).
11. Pasvyanskene V.Yu. (1989) Modular teaching of foreign languages in a non-linguistic university [Manuscript] / abstract. diss.... Candidate of Pedagogical Sciences. Vilnius.
12. Semenova, Yu.I. (2017) Assessment methods in the course "Theory of language acquisition". Actual problems of modern foreign language education: Collection of articles, No. 5., Kursk.
13. Teaching World Languages: A Practical Guide Project of the National Center for Language Resources of the Capital. (2014) George Washington University, Center for Applied Linguistics and Georgetown University.
14. Ushakova S. V.(2010). On the issue of approaches to teaching creative writing in a foreign language in a modern secondary school. Foreign languages at school, No. 9.